

Docentenhandleiding Verkenning Meertaligheid

1. Waarom deze verkenning?

De talenkennis van leerlingen is eigenlijk altijd ruimer dan kennis van het Standaardnederlands. Hoe kunnen we al die talenkennis van leerlingen benutten in het onderwijs? In het Nederlandse onderwijs is de voertaal Nederlands, logischerwijs met het belangrijkste doel om de taalvaardigheid in het Nederlands te verbeteren. Toch is het een gemiste kans om daarmee zomaar voorbij te gaan aan de meertalige kennis van leerlingen, bijvoorbeeld van leerlingen die van huis uit een dialect spreken, van leerlingen met een migratieachtergrond (en een andere moedertaal dan het Nederlands) of van leerlingen die naast het Nederlands ook een subvariëteit van het Nederlands, zoals straattaal, goed beheersen. Leerlingen weten vaak niet dat ze over een hoop onbewuste taalkennis beschikken die hun kan helpen bij het leren van nieuwe talen én bij het doorgronden van het Nederlands. Leerlingen kunnen hun (abstracte) voorkennis gebruiken om nieuwe structuren in vreemde talen sneller te verwerven en te verwerken.

Bovendien is het aansnijden van een onderwerp als meertaligheid zinvol voor het bespreken van talige en culturele diversiteit in de klas. Door diversiteit bespreekbaar te maken, wordt onderling begrip versterkt. Leerlingen kunnen ontdekken dat taal niet alleen een middel is om betekenis over te dragen (in dienst van communicatieve taalvaardigheid), maar ook om cultuur en identiteit mee uit te dragen. Ruimte voor talen naast het Nederlands kan zodoende een manier zijn om ook intercultureel bewustzijn te stimuleren. Leerlingen kunnen op basis van hun kennis over meertaligheid leren hoe ze zich kunnen positioneren in discussies over diversiteit in de Nederlandse taal en cultuur.

In deze verkenning kunnen leerlingen in vijf stappen zelf ontdekken welke uitdagingen er spelen op het gebied van meertaligheid in het onderwijs. Is meertaligheid een obstakel of juist een kans? Ze doen niet alleen belangrijke wetenschappelijke inzichten op, maar oefenen ook met het vertalen van die inzichten naar de praktijk. Deze verkenning sluit af met een grote schrijfopdracht, waarbij leerlingen zelfstandig een taalbeleidsplan schrijven waarin ze hun school adviseren over de omgang met meertaligheid.

2. Beoogde voorkennis van de leerlingen

Deze verkenning op niveau 3 ('gevorderd') is bedoeld voor leerlingen in havo 5 en vwo 5/6. Zij hebben voor het succesvol afronden van alle opdrachten geen voorkennis nodig over meertaligheid. Wel moeten zij beschikken over een goed ontwikkelde lees-, schrijf- en argumentatievaardigheid.

Leesvaardigheid

Leerlingen moeten vaardig zijn in de omgang met complexe(re) tekstsoorten, aangezien zij enkele (semi-)wetenschappelijke teksten nauwkeurig moeten lezen. Ze moeten in die teksten bijvoorbeeld de hoofdgedachte en de relaties tussen delen van de tekst kunnen herkennen, standpunten en argumenten kunnen onderscheiden en die in eigen woorden kunnen omschrijven, en zelfstandig conclusies kunnen trekken met betrekking tot de opvattingen van de auteur en de eigen opgedane kennis. Ook moeten leerlingen grote hoeveelheden informatie beknopt kunnen samenvatten.

Schrijfvaardigheid

Leerlingen moeten voor de schrijfopdrachten van deze verkenning in staat zijn om uit het aangegeven lees-/kijkmateriaal de meest relevante informatie te verzamelen en die te verwerken in schriftelijke antwoorden. Ze werken aan enkele korte schrijfopdrachten en een grote schrijfopdracht waarbij ze een

beleidsstuk schrijven. De betreffende teksten moeten goed zijn afgestemd op het doel van de opdracht, het leespubliek, de kenmerken van het tekstgenre en de conventies voor geschreven taal.

Argumentatievaardigheid

Leerlingen moeten argumenten in geschreven en gesproken teksten kunnen herkennen, in eigen woorden kunnen omschrijven en kunnen beoordelen. Ze moeten bijvoorbeeld argumenten voor of tegen een bepaalde actie of maatregel kunnen onderscheiden en vervolgens zelf conclusies kunnen trekken over de wenselijkheid van die actie of maatregel. Daarnaast moeten leerlingen zelf argumenten kunnen verzamelen en daar op een heldere manier schriftelijk over kunnen rapporteren.

3. Voorbereiding

Leerlingen kunnen zelfstandig aan deze verkenning werken in een computerruimte op school of via een laptop. Ze hebben in ieder geval een leeg word-document nodig voor het rapporteren over de antwoorden op de opdrachten. Daarnaast is een goed werkende internetverbinding wenselijk, omdat leerlingen in elke stap verschillende bronnen op het internet moeten raadplegen. Voor het afspelen van de filmpjes hebben leerlingen eventueel ook een koptelefoon of oortjes nodig. De tijdsbesteding zal in deze verkenning per stap ongeveer twee lesuren bedragen, wat neerkomt op tien lesuren in totaal.

4. Doelstellingen van deze verkenning

In de opdrachten van deze verkenning gaan leerlingen zelfstandig aan de slag. Ze raadplegen eerst het aangegeven materiaal via de (download)links en maken vervolgens de opdrachten die daarbij horen. De opdrachten gaan vaak door op kleine onderdelen uit het bestudeerde materiaal. Leerlingen beantwoorden vragen over die onderdelen of gaan op zoek naar extra informatie. Ze rapporteren schriftelijk over hun antwoorden in een word-document dat ze voorzien van een titel en het nummer van de betreffende stap. Leerlingen delen het document in aan de hand van de opdrachten, waarbij ze werken met aparte subtitels en alinea's voor de verschillende taken die ze voorzien van een opdrachtnummer. Uiteindelijk voegen ze alle opdrachten samen in één groot portfolio dat ze inleveren bij de docent Nederlands. Dit portfolio bevat ook het eindproduct: de grote schrijfopdracht (taalbeleidsplan). De docent beoordeelt het hele portfolio op basis van correctheid, originaliteit en de kwaliteit en de structuur van de argumentatie in de korte antwoorden en de schrijfopdrachten. De docent kan daarvoor gebruikmaken van het beoordelingsmodel op pagina 5-10 van deze docentenhandleiding.

Leerlingen mogen tijdens het uitwerken van de opdrachten overleggen met leerlingen die ook PlusNederlands volgen, maar leveren een individueel portfolio in. Ze mogen dus niet samenwerken bij het schrijven van de teksten of elkaars antwoorden gebruiken. Daarnaast krijgen leerlingen slechts selectief de hulp die ze nodig hebben. In eerste instantie worden ze uitgedaagd om de opdrachten zelfstandig uit te voeren en zelf na te denken over hoe ze de taken moeten aanpakken. Zodra ze niet voldoende bagage hebben om er alleen uit te komen, kunnen ze in stap 3 tot en met 5 de zogenaamde 'hulp-op-maat'-documenten downloaden die aanwijzingen bevatten voor het succesvol afronden van de opdrachten.

5. Leerdoelen

De Verkenning Meertaligheid spoort leerlingen aan om een onderzoekende houding aan te nemen. Via uitdagende opdrachten die niet alleen de vakkennis van leerlingen verrijken, maar ook hun creatief en probleemoplossend denkvermogen versterken, maken leerlingen kennis met het onderzoeksthema meertaligheid. Een leerling die de Verkenning Meertaligheid succesvol heeft afgerond, beschikt over de volgende kennis en vaardigheden:

- De leerling weet dat meertaligheid een complex begrip is waarvoor geen eenduidige definitie bestaat.

- De leerling kent de huidige benadering ten opzichte van meertaligheid in het Nederlandse onderwijs (assimilatie, ‘Dutch only approach’), kan die afzetten tegen een situatie uit het verleden (OETC) en kan beide situaties beoordelen op basis van recente wetenschappelijke inzichten (CUP-model).
- De leerling kan verschillende onderwijsmodellen rondom meertaligheid begrijpen, met elkaar vergelijken en evalueren op basis van literatuur en eigen inzichten.
- De leerling kent de voordelen van het gebruik van thuistalen in het onderwijs en kan beargumenteren waarom meertaligheid beter als een kans kan worden gezien dan als een obstakel dat leidt tot taalachterstanden.
- De leerling kent actuele projecten en materialen die het benutten van thuistalen in het onderwijs promoten en kan die op een adequate manier beschrijven.
- De leerling kan het perspectief van een ‘expert’ innemen en belanghebbenden adviseren over goede initiatieven (*good practices*) met betrekking tot meertaligheid in het (voortgezet) onderwijs.
- De leerling kan relatief eenvoudige (semi-)wetenschappelijke literatuur over meertaligheid lezen, er de kern uithalen, erop reflecteren en belangrijke inzichten in eigen woorden omschrijven.
- De leerling kent een aantal onderzoeksmethodes binnen de toegepaste taalwetenschap: attitudeonderzoek, literatuuronderzoek, surveyonderzoek en interviews, en kan in grote lijnen omschrijven hoe een grootschalig onderzoeksproject naar meertaligheid in elkaar steekt.
- De leerling weet wat de belangrijkste kenmerken zijn van taalbeleidsteksten door deze globaal te bestuderen en met elkaar te vergelijken.
- De leerling kan zelf een taalbeleidsplan schrijven waarin hij/zij de eigen school adviseert over de omgang met meertaligheid. De leerling is in staat actuele vraagstukken rondom dit thema op te lossen met behulp van het aangereikte en zelf gevonden materiaal, inzichten uit dit materiaal aan elkaar te relateren, en maatregelen aan te dragen die de school kan nemen om de omgang met meertaligheid te bevorderen.

6. Opbouw van de verkenning

De Verkenning Meertaligheid vertrekt vanuit de [Kenniscip](#) ‘Hoe kunnen we het beste omgaan met meertaligheid?’ en is opgebouwd uit een introductie en vijf stappen. De Verkenning is specifiek toegespitst op het domein onderwijs. In de introductie lezen leerlingen wat ze gaan leren in de verkenning en wat van hen wordt verwacht. Zodra ze deze aandachtig hebben doorgenomen, kunnen ze van start met stap 1. In stap 1 oefenen leerlingen met het lezen van een (semi-)wetenschappelijk artikel. Ze maken kennis met een aantal belangrijke theorieën en concepten op het gebied van meertaligheid en trainen hun denk- en argumentatievaardigheden via de opdrachten bij het artikel. Stap 2 gaat vervolgens dieper in op één aspect van meertaligheid in het onderwijs, namelijk de omgang met thuistalen. Leerlingen bekijken een kenniscip op YouTube en bestuderen een aantal documenten en websites. In de opdrachten worden leerlingen aangespoord om zelf na te denken over het materiaal, in eigen woorden te omschrijven wat ze er goed of minder goed aan vinden en dat op een overtuigende manier schriftelijk op anderen over te brengen.

Nadat leerlingen in stap 1 en 2 kennis hebben gemaakt met wetenschappelijke theorieën en praktische initiatieven rondom meertaligheid, gaan ze in stap 3 vanuit een Europees perspectief naar het onderwerp kijken. Leerlingen ontdekken hoe grootschalige onderzoeksprojecten naar meertaligheid in elkaar zitten. Dit doen ze aan de hand van één voorgeschreven project (LUCIDE) en één project naar keuze. Ze beantwoorden niet alleen vragen over de projecten die hun meer inzicht geven in de structuur ervan, maar ze inventariseren ook de onderzoeksuitkomsten en de toepasbaarheid van die uitkomsten, waardoor ze kennismaken met de maatschappelijke relevantie van wetenschappelijk onderzoek.

In stap 4 en 5 zetten leerlingen die wetenschappelijke inzichten ook concreet om in een praktijkproduct, namelijk een taalbeleidsplan. Nadat leerlingen in stap 4 hebben verkend hoe een beleidsplan eruitziet (wat de belangrijkste kenmerken zijn), gaan ze in stap 5 zelf zo'n plan schrijven. Daarbij richten ze zich op de eigen school en op de vraag hoe die school de omgang met meertaligheid kan verbeteren. Leerlingen worden via deze eindopdracht uitgedaagd om de kennis en vaardigheden die ze in de voorgaande stappen hebben opgedaan te vertalen naar een schriftproduct. Op die manier worden vakinhoudelijke kennisontwikkeling en schrijfvaardigheidstraining gecombineerd. Leerlingen moeten op een creatieve manier verworven inzichten omzetten in adviezen (maatregelen en actiepunten) voor de school. Doordat leerlingen hun beleidsplan richten op de eigen school, levert deze verkenning niet alleen iets op voor de leerlingen, maar ook voor de school die deelneemt aan PlusNederlands (Lab). De school kan profiteren van de kennis die leerlingen hebben verworven, bijvoorbeeld door adviezen van leerlingen te vergelijken met het huidige taalbeleid. Ook kunnen docenten de materialen ter bevordering van meertaligheid, waar de leerlingen over hebben geschreven, zelf uittesten of bespreken in de lessen.

7. Materiaal

In de tabel hieronder kunt u het materiaal terugvinden dat leerlingen in de Verkenning Meertaligheid dienen te gebruiken.

Stap	Materiaal	Link
Intro	Kenniscлип 'Hoe kunnen we het beste omgaan met meertaligheid?'	https://youtu.be/-azOWL32f8A
1	Artikel 'Waarom zijn we bang voor meertaligheid?' (Van Avermaet, 2015)	http://www.lt-tijdschriften.nl/ojs/index.php/ltm/article/view/1523/1132
2	Kenniscлип 'Meertaligheid in het onderwijs' (Van Avermaet, 2014)	https://youtu.be/gq6fn6ow_rI
2	'10 Cruciale inzichten over meertaligheid' (Delarue, 2018)	http://www.neerlandistiek.nl/2018/04/10-cruciale-inzichten-over-meertaligheid-en-taalverwerving/
2	Meertaligheid.be	http://meertaligheid.be
2	Bronkaart 'Talen-sensibilisering'	http://meertaligheid.be/assets/pdf/talensensibilisering.pdf
2	Databank Meertaligheid.be	http://meertaligheid.be/materiaal
3	Website LUCIDE Project	http://www.urbanlanguages.eu

3	LUCIDE Research summery report, December 2012	Research summery report
3	LUCIDE Toolkit 'Meertaligheid in het onderwijs – twee- en meertalige leerders'	http://www.urbanlanguages.eu/images/stories/docs/toolkits/dutch-toolkit-plurilingual.pdf
4	Beleidsplan 'De nieuwe Taalunie (2015-2020)'	De nieuwe Taalunie, beleidsplan 2015-2020

8. Beoordelingsmodel

Hieronder staat per stap en per opdracht van de Verkenning Meertaligheid aangegeven wat de kern is van een goed antwoord of welke onderdelen een goed antwoord bevat. De antwoorden dienen niet alleen te worden beoordeeld op inhoud, lengte en originaliteit, maar ook op spelling en grammatica.

Stap 1: Is meertaligheid een kans of een obstakel?

Opdracht 1

De kern van een goed antwoord is:

We moeten voorzichtig zijn met een causale lezing van het verband tussen de taal die jongeren thuis spreken en hun schoolsucces, omdat:

- een andere thuistaal dan het Nederlands niet noodzakelijk de oorzaak is van mindere prestaties op school. Het verband zou ook kunnen betekenen dat jongeren die al goed presteren op school thuis meer Nederlands spreken;
- de causale lezing erop lijkt te wijzen dat thuis Nederlands spreken de enige voorwaarde is voor goede schoolprestaties, terwijl in werkelijkheid veel meer factoren een rol spelen;
- het CUP-model (*Common Underlying Proficiency Model*) van taalkundige Jim Cummins zelfs laat zien dat het belangrijk is dat leerlingen thuis hun moedertaal (thuistaal) blijven spreken, omdat dit waarschijnlijk leidt tot een betere tweedetaalverwerving van het Nederlands. Leerlingen kunnen namelijk hun basiskennis (kennis van concepten) inzetten bij het leren van nieuwe structuren en termen in andere talen zoals het Nederlands. Een goede ontwikkeling van de moedertaal/thuistaal zou volgens het CUP-model juist leiden tot leer-/taalvoordelen in plaats van leer-/taalachterstanden.

Opdracht 2

De kern van een goed antwoord is:

- Het taalbadmodel gaat uit van een volledige onderdompeling in de doeltaal. Leerlingen met een andere taalachtergrond dan het Nederlands worden op school ondergedompeld in het taalbad 'Nederlands'. Zij mogen hun thuistalen niet gebruiken in de klas of op school, omdat dit een goede en vlotte verwerving van het Nederlands in de weg zou staan.
- Het tweetalig onderwijsmodel gaat uit van een tweetalig onderwijsprogramma waarin zowel ruimte is voor het Nederlands als voor de moedertaal/thuistaal van leerlingen.
- Het grootste verschil tussen beide onderwijsmodellen is dus vooral de ruimte voor het spreken van andere (moeder)talen dan het Nederlands. Het taalbadmodel is gericht op eentalig onderwijs, terwijl het tweetalig onderwijsmodel is gericht op meertalig onderwijs.

Opdracht 3

De kern van een goed antwoord is:

Dat het taalbadmodel ongelijkheid in de hand werkt, is nog geen vrijbrief om het tweetalige onderwijsmodel te omarmen, omdat:

- de invoering van een tweetalig onderwijsmodel stuit op praktische problemen. Door toenemende superdiversiteit (als gevolg van migratie) worden op scholen steeds meer talen gesproken (gemiddeld meer dan vijftien), dus dat zou betekenen dat voor al die talen een apart tweetalig programma georganiseerd zou moeten worden;
- een tweetalig onderwijsmodel waarbij meerdere talen afzonderlijk van elkaar worden aangeboden (in afzonderlijke klassen en afzonderlijke lessen) haaks staat op recente taalkundige inzichten die uitgaan van flexibele meertalige communicatie;
- het verschijnsel ‘translanguaging’ (en het ontstaan van meertalige taalrepertoires), zoals besproken in de kennisclip over meertaligheid, laat zien dat sprekers hun talen niet afzonderlijk inzetten (de ene taal óf de andere), maar juist flexibel: ze gebruiken elementen uit verschillende talen (uit hun taalrepertoires) door elkaar om te communiceren en hun (meertalige) identiteit uit te dragen. Dit dynamische beeld van taal past niet bij een statisch tweetalig onderwijsmodel.

Opdracht 4

De kern van een goed antwoord is:

Functioneel veeltalig leren betekent dat leerlingen hun kennis van meerdere talen kunnen benutten bij het leren.

- De school moet leerlingen de ruimte bieden om hun taalrepertoires volledig te benutten, dus ook hun kennis van andere talen (moedertalen/thuistalen) dan het Nederlands. Leerlingen kunnen hun kennis van de moedertaal/thuistaal gebruiken bij het leren van het Nederlands. Daarnaast draagt ruimte voor andere talen dan het Nederlands bij aan de betrokkenheid, het zelfvertrouwen en het welbevinden van leerlingen op school.
- De docent heeft een ondersteunende rol en stimuleert onderlinge interactie tussen leerlingen in andere talen dan het Nederlands. De docent geeft leerlingen tips en feedback en controleert het leerproces door te zorgen voor terugkoppeling in het Nederlands.
- De leerlingen communiceren niet alleen in het Nederlands met elkaar, maar ook in hun moedertaal/thuistaal. Ze ondersteunen elkaar bij het uitvoeren van taken of groepsopdrachten. Ze geven elkaar bijvoorbeeld uitleg in een andere taal wanneer ze het Nederlands onvoldoende kennen.

Opdracht 5

Een goed antwoord bevat:

- een beschrijving van de respondenten die hebben deelgenomen aan het onderzoekje (het aantal respondenten en het geslacht, de leeftijd en het beroep van de respondenten);
- het percentage ‘eens’- en ‘oneens’-antwoorden per stelling;
- een reflectie op de resultaten: komen ze overeen met de resultaten van een soortgelijk onderzoek dat Van Avermaet beschrijft in zijn artikel (wat zijn de overeenkomsten en/of verschillen)?

Stap 2: Cruciale inzichten over meertaligheid

Opdracht 1

Een goede eye-opener bevat:

- één keuze uit de 10 cruciale inzichten over meertaligheid;
- een duidelijke omschrijving van wat de leerling verrassend/opvallend vond aan dit inzicht;
- een reflectie op de eigen kennis (hoe is deze veranderd door het nieuwe inzicht?);
- 200 à 300 woorden in totaal.

Opdracht 2

De kern van een goed antwoord is:

- Talensensibilisering is een manier om leerlingen kennis te laten maken met meertaligheid (talige diversiteit) en zo te zorgen voor een positieve houding (attitude) ten opzichte van andere talen. Talensensibilisering betekent dus **niet** nieuwe talen leren, maar nieuwe talen verkennen, erkennen en waarderen [*Dit antwoord kan door leerlingen eventueel worden aangevuld met voorbeelden uit de bronkaart*].
- Het is belangrijk om bij het ontwikkelen van taalbeleid aandacht te besteden aan talensensibilisering, omdat dit kan bijdragen aan een positieve omgang met meertaligheid/talige diversiteit (binnen de school). Taalbeleid bestaat idealiter niet alleen uit richtlijnen voor taalleren, maar ook uit richtlijnen voor het zichtbaar maken en het bespreken van talige diversiteit ten behoeve van bijvoorbeeld maatschappelijk burgerschap, intercultureel begrip, taalbewustzijn, welbevinden en (meer)talige identiteit.

Streelengte van dit antwoord: 200 woorden.

Opdracht 3

Een goed antwoord bevat:

- een bondige omschrijving (± 100 woorden) van drie materialen die meertaligheid bevorderen in het voortgezet onderwijs, afkomstig van de databank van meertaligheid.be;
- een reflectie op de theorie uit de Verkenning Meertaligheid: waarom is dit materiaal interessant in het licht van deze verkenning? Wat is het doel van het materiaal en waarom is dit belangrijk voor de omgang met meertaligheid in het onderwijs?
- een overtuigende toon: ben je na het lezen van deze teksten overtuigd geraakt van het nut van de materialen en enthousiast geworden om zelf met de materialen te werken in de lessen Nederlands?

Stap 3: Grootschalige onderzoeksprojecten leren kennen

Opdracht 1

Een goed antwoord bevat:

- een opsomming van de steden die zijn onderzocht in het LUCIDE Project (waarvan één Nederlandse): Athene, Dublin, Hamburg, Limassol, Londen, Madrid, Melbourne, Montréal, Osijek, Oslo, Ottawa, Rome, Sofia, Straatsburg, Toronto, **Utrecht**, Vancouver en Varna;
- een beschrijving van de manier waarop het project is gefinancierd:
 - o via het Programma Lifelong Learning van de Europese Commissie (december 2011-november 2014)
 - o via het LETPP Project dat meertalige steden centraal stelt als inspiratiebron voor toekomstig taalbeleid. Het project brengt het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid bij elkaar om ideeën uit te wisselen op het gebied van de omgang met talige diversiteit.

Opdracht 2

Deelvraag 1

De kern van een goed antwoord is:

- ‘Multilingualism’ verwijst naar meertaligheid op een sociaal niveau, namelijk dat in een samenleving (bijvoorbeeld in een stad) meerdere talen naast elkaar bestaan.
- ‘Plurilingualism’ verwijst naar meertaligheid op een individueel niveau, namelijk dat binnen het taalrepertoire van een individu meerdere talen zijn opgeslagen en dat deze door elkaar gebruikt kunnen worden in communicatie.
- Het verschil tussen deze begrippen heeft dus te maken met het perspectief op meertaligheid: een sociaal perspectief versus een individueel perspectief.

Deelvraag 2

De kern van een goed antwoord is:

De primaire dataverzameling verschilt op een aantal punten van de secundaire dataverzameling:

- 1) Fase in het onderzoek: de secundaire dataverzameling vindt plaats vóór de primaire dataverzameling en heeft geleid tot een aantal onderzoeksvragen/-hypotheses dat in de primaire dataverzameling wordt getoetst.
- 2) Methode van dataverzameling:
 - I. Tijdens de secundaire dataverzameling is gebruikgemaakt van (meta-)surveys: online vragenlijsten over de omgang met meertaligheid in de verschillende steden. Daarbij waren de onderzoekers niet alleen geïnteresseerd in wetenschappelijke - of beleidsdocumenten, maar ook in concrete voorbeelden van meertaligheid in de stad. Om het onderzoek te structureren zijn data opgedeeld in verschillende domeinen: het publieke domein, het onderwijs, de economie/het bedrijfsleven, het privé-domein en de stedelijke ruimte [*leerlingen kunnen eventueel een voorbeeld geven bij deze domeinen*].
 - II. Tijdens de primaire dataverzameling zijn (semi-gestructureerde) interviews afgenomen om de onderzoeksvragen te toetsen die waren opgesteld aan de hand van de secundaire dataverzameling. Respondenten uit verschillende domeinen (‘stakeholders’) zijn bevraagd naar de omgang met meertaligheid in de betreffende stad. Het doel was om minimaal twee respondenten per domein te bevragen, van twee typen: enerzijds beleidsmakers en anderzijds gebruikers/klanten/ontvangers van beleid. Voorafgaand aan de interviews was een set vragen opgesteld voor ieder onderzoeksteam, maar onderzoekers mochten wel van deze set afwijken tijdens het interview, bijvoorbeeld vragen weglaten of toevoegen, de volgorde van de vragen aanpassen of nieuwe onderwerpen aansnijden. Daarom waren de interviews ‘semi-gestructureerd’.
- 3) Doel van dataverzameling: de secundaire dataverzameling beoogde de meertalige realiteit in de steden van het LUCIDE netwerk in kaart te brengen aan de hand van documenten en voorbeelden en op basis daarvan onderzoeksvragen te formuleren; de primaire dataverzameling had als doel respondenten uit de betreffende steden rechtstreeks te vragen naar de meertalige realiteit (beleid/praktijk, zichtbaarheid, uitdagingen) in hun stad.

De woorden ‘primair’ en ‘secundair’ verwijzen dus naar het type bronnen (data) dat voor het onderzoek is gebruikt. Tijdens de secundaire dataverzameling zijn (via surveys) gegevens verzameld en geanalyseerd die al eerder bestonden, bijvoorbeeld in (officiële) documenten over meertaligheid. Tijdens de primaire dataverzameling zijn (via interviews) nieuwe gegevens verzameld, speciaal voor dit onderzoek.

Deelvraag 3

De kern van een goed antwoord is:

- De resultaten van het LUCIDE project zijn/worden naast de toolkits ook verspreid via een reeks workshops, wetenschappelijke publicaties, seminars (studie- en discussiebijeenkomsten) en afsluitende congressen.

Opdracht 3

Een goed antwoord bevat:

- Een bondige omschrijving van drie ideeën uit de toolkit ‘Meertaligheid in het onderwijs’, één idee per doelgroep (docenten, schoolleiders en ouders).
- Een goede argumentatie over de waarde van elk idee: waarom is dat idee zo goed en waarom zou het ook op de eigen school geïmplementeerd moeten worden?
- Een reflectie op de theorie uit de Verkenning Meertaligheid: hoe relateert het idee aan de inzichten uit deze verkenning?

Opdracht 4

Een goed antwoord bevat:

- Een korte, duidelijke samenvatting van een project naar keuze (eventueel een project uit de lijst van ‘hulp-op-maat’). De samenvatting bevat in ieder geval de volgende punten:
 - I. Uitvoerder van het project
 - II. Locatie van het project
 - III. Financier van het project
 - IV. Doel en doelgroep van het project
 - V. Voorbeelden van disseminatie (manieren waarop resultaten worden verspreid)
 - VI. Uiteindelijke opbrengst

Wanneer leerlingen niet alle zes de punten kunnen terugvinden, dienen zij dit duidelijk aan te geven.

Stap 4: De beleidstekst als tekstgenre verkennen

Opdracht

De lijst met genrekenmerken bevat in ieder geval de volgende onderdelen:

- informatie over de inhoudelijke kenmerken van een beleidstekst;
- informatie over de toon richting de lezer in een beleidstekst;
- de manier waarop de informatie wordt gepresenteerd in een beleidstekst;
- de formulering/schrijfstijl in een beleidstekst.

Zie voor de beoordeling van deze opdracht ook het eerste ‘hulp-op-maat’-document in stap 5.

Stap 5: Schrijfopdracht

Opdracht

Een goede afsluitende schrijfopdracht van de Verkenning Meertaligheid bevat:

- een pakkende inleiding met daarin de aanleiding voor het schrijven van de tekst;
- een goed afgebakende probleemstelling rondom meertaligheid: is voldoende duidelijk wat het probleem is, waarom dit een probleem is en wat de oorzaak van het probleem is?
- een duidelijke omschrijving van het doel van de beleidstekst: waarom is deze geschreven en op welke manier wordt het beschreven probleem aangepakt?
- een duidelijke omschrijving van de maatregelen die de school moet nemen om het probleem aan te pakken;

- een goed beargumenteerde reflectie op die maatregelen: welke voor- en nadelen zijn er?
- een overtuigend advies aan de lezer: welke maatregel verdient de voorkeur en waarom?
- een beknopte en duidelijke omschrijving van een aantal actiepunten dat ondernomen kan worden om de gewenste maatregel(en) in te voeren en zodoende het probleem aan te pakken;
- een adequate bronvermelding via voetnoten of verwijzingen in de tekst (APA);
- een passende schrijfstijl (afgestemd op de doelgroep);
- een correcte formulering (geen spel- of grammaticafouten);
- een totale lengte van 3 à 5 pagina's.

Beoordeel naast bovenstaande punten ook de inhoudelijke kwaliteit van de tekst. Is de leerling erin geslaagd om de theoretische inzichten uit de Verkenning Meertaligheid op een correcte en originele manier toe te passen in deze schrijfo opdracht? Komt de probleemstelling voort uit een realistisch probleem? Zijn de antwoorden op de voorgaande opdrachten van deze verkenning op een goede manier verwerkt in de tekst? Is de tekst overtuigend en daadwerkelijk bruikbaar voor een verbeterde omgang met meertaligheid op de eigen school? Zie voor de beoordeling van deze opdracht ook het tweede 'hulp-op-maat'-document in stap 5.

9. Bronnenlijst

- Berkenbosch, R. & Koetschenruijter, W. (2013). *Schrijven van beleidsnotities. Handleiding voor het opstellen van korte adviezen over beleid*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Cummins, J. (2000). *Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Clevedon, England: Multilingual Matters.
- Extra, G. (2011). De omgang met taaldiversiteit in de multiculturele samenleving: Nederland in internatioaal vergelijkend perspectief. Afscheidsrede Universiteit van Tilburg.
- García, O. (2009). *Bilingual Education in the 21st century: A global perspective*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Kramsch, C. (2006). From communicative competence to symbolic competence. *The Modern Language Journal*, 90(2), 249-252.
- Meestringa, T. (2013). Diversiteit in de lessen Nederlands? *Levende Talen Magazine*, 100(6), 22-26.
- Nortier, J. (2009). *Nederland meertalenland: feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid*. Amsterdam: Uitgeverij Aksant.
- Pulinx, R., Avermaet, P. van & Agirdag, O. (2017). Silencing linguistic diversity: the extent, the determinants and consequences of the monolingual beliefs of Flemish teachers. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 20(5), 542-556.

Zie sectie 7 van deze handleiding ('Materiaal') voor meer bronmateriaal.

Vragen?

Heeft u na het lezen van deze handleiding nog vragen over de Verkenning Meertaligheid? Neem dan contact op via PlusNederlands@uu.nl.

De Verkenning Meertaligheid en deze docentenhandleiding zijn ontwikkeld door Kristel Doreleijers.